

2252:9

Landsmåls- och Folkminnesarkivet
Uppsala

ÅNGERMANLAND

Själevad

26/9 1929

Sjölund, Rode, 1929

Svar på ULMA:s frågelista 16 Brödet
och dess tillredning

27 bl.4:o

2252:9

Exc. för Ång.ordreg.1957

Brödet och dess tillredning.

Angermanland
Själévads dr.

I Tider för bakning m. m.

Största bäkstar brukade man här bäka del vin-
tas, sex veckor före jul eller så, i varje fall sedan
man fått mala. Den andra storbaksten ägde rum
kring midsommar, innan man skulle flytta ut i
brögstugen.^{*)} Mindre degar bakades del jul och
del lötana. Vanligen då man skulle bäka, hj-
de man en bäkstar, som skulle kavla. Det fanns
sombiga, som inte gjorde stort annat än för
omkring och bakade. Merst höll en sådan sig
inom socknen, men var någon särdeles
'flyt' (snabb), kunde hon bli anlita'd även inom
grannsocknarna.

Vid en större bondgård kunde en storbakst
räcka ungefär fyra dagar.

*) då man bakade
del sömar

Landsm. Upps. 2252:9

R. Sjölund, 1929, SJÄLEVAD

ÅNG.

Frgl. 16

2
II. En del ord och talsätt förbundna med brödet.

Da man bakat tee winters kända man en stor
lättnad, och vanligt var det talt: "Tack och
lov, vi ha da bröföa för vintern."

När någon var hienit (= glypsk) på sovet, kunde det
hända, att han blev hiesage att äta bröd också;
"ät-köken-ä". Vanligt var också, att man sade
tee barnen, när de tiggade om någonting att
äta: "möl-bröd".

Allt, som var bakat tee bröd, kallades bakamättn.
bröbit var en ganska stor bit bröd. brösinren var
det, som kunde falla ner, när man tiggade.
I fall någon gick an och pratade utan åter-
häll, kunde man snåsa tee honom: "höl-brö-
lämen" på da.

^xbrölämen (brödlämen = munnen)

III. Bakugnen och bakverkstapan.

Man bakade oftast i särskild stuga, brögstugan. Där höll man också tår och tvättvade, och vis-
sa tider på året kunde den användas till 'snicker-
verkstad'. Sedan man bakat tår sommar, flyt-
lade man dit och lagade maten där, och hade
storbyggningen till helgdagsbyggning. I fall man
inte hade någon särskild bryggstuga, kunde man
inreda ena ändan av gården till bryggstuga. Den
var då alldeles skild från de andra rummen
och hade egen ingång utifrån gården.

Bakugnen bestod av häla, jimarne och bräkhäla,
den sistnämnda löjligt fram utå för ugnslucken.
Hällan var gjord av edfast tegel. Valvet i bak-
ugnen var det som kallades jimarne och öppningen
benämndes örnsgäph. Igenom bakugnen hade man
ankarjärn ställda på tvären både under hällen

Landsm. Upps. 2252:9
R. Siölund. 1929. S JÄLEVAD
ANG.
Frgl. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Siölund, Ang

och ovanför gimanet. De avslutades med en blut
 utanför ugnen, d. v. s. en fyrkantigt järn, som gick
 genom ankerjärnen. Rökens gick genom två hål
 i gimanet ända mot bakbalken snett över hål-
 lan i framkanten på gimanet. Därefter gick den
 upp genom muren genom en egen rökgång. Rök-
 fängel och dess delar kallades ömskiäpa. Den del
 av muren, som var upptill ovanför ugnen, var öms-
töna.

Då man bakade mjuktbröd stängtes ugnöppningen
 för med en bräda.

Till bakové användes torr granved eller vankig
 kastved, som klövs i halvor och fjärdedelar. Var
 veden inte torr, bildades svät, såga, hela ugnen
 var full av rök. Då man skulle el-pa-l-pa
håla, lade man först en trå tvärsöver och över
 det veden i kors, för att det inte skulle bli
 tätt. När det börjat brinna ordentligt, lade man

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ang

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund. 1929. S. JÄLEVAD
 ANG.
 Fagl. 16

5
på den andra veden. Vile lagorna slå ut,
togos dragstena ut.

Sedan brasan brunnit ut, användes öms-
körer au kära-öna-glöa med. Ugnskaran be-
stod av en jämbit på lee träskäp.

Det var bara, när man bakade mjukbröd,
man provade väimen i ugnen. Den ansågs la-
gom, då man kunde hålla handen inom gima-
net, medan man räknade till tjugo. Vart ug-
nen för het, brukade man kasta litet kallaska
på. Blev den för sval, gick man drä(fram) på
kåla. Medan kunde man rek-up någon deg,
som stod. Man drog också fram vid rast i arbe-
tet.

Vid gräddning av väfflor och råv hade man sär-
skilda järn, som varo fyrkantiga med fem, sex
kvartier långa skalmar.

Jämbakugnar användes ej på landet. Ha kom-

mit med industrien, särskilt vid sågverken.
böckstöka voro mindst fyra alnar långa och sex,
 sju kvarter breda. De stodo på böckben, två
 bockar, som man brukade förna med varandra
 genom en lång stäng, som sköts genom håll
 på mitten av varje bock. Dessa bockar kun-
de ställas ihop, när man tog in stängen. Om
boardskivan kunde fånnas mer eller ställas fort,
 då den ej användes.

Man stöpte i ett stöpblök. Stöpblöka
voro gjorda av stora trädtannar, som nehöl-
kades. De furnos i olika storlekar. Ju större
deg, man stöpte, ju större stöpslöck använde
man. Tier mindre degar kunde man använda
en vri (-n, -er). Vriarna voro färdigade av ut-
växter på träd. De voro ofta av oregelmända
form. Vanligaste storleken rymde fyra, fem kam-
nor. Då man stöpte, använde man stöpförren.

2

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund, 1929. SJÄLEVAD

ANG.

Frgl. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ang

att röra i mjölet med. En stöptvöre var gjord
 av en tallegen med fem kvistar. Denna ren-
 skalades från bark, och med en snöre kände man
 kvistarna så, att pinnaarna skulle bli jämna.
 Iven stöptvoren hade man i olika storlekar, och
 eftersom degen var stor. De förvarades på en
 stång ovanför bakkbordet.

Sedan man stöpt bredde man över stöpan
 med en skyvke, varefter den fick stå och äsa.

I byggtugen hade man mjöte i en så. Sär-
 skilt när det var kallt, måste man ta in mjö-
 let, för att det ej skulle bli för kallt att stöpa ut.

Till att koka ut brödet ^{med} användes en brö-
 kavel, som var helvarvad med två handlag.

Kavlarna voro krusiga, med undantag av lättkäven,
 som användes vid småbrödbakning. Tjockbrödkä-
 veln var krusig så grovt som ringlan ungefär
 och tunnbrödkäveln var finare skuren än den, som

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund, 1929. S. JÄLEVAD
 ANG.
 Frgl. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen. Accnr. 2252:9. R. Sjölund, Ang

användes åt knäckbrödet.

Brödlämnat infördes i ugnen på fjöta. köks
fjöta, som användes åt köken (l. knäckbrö, som
det senare kallades) var mindre än tönbröfjöta.
När man ringlade eller naggade kakorna, ville
de gärna fastna vid bakkardet. För att förhindra
detta använde man en spjötka, varmed man
lyfte dem då och då. spjötka användes också,
då man skulle lyfta kakan över på fjöta. Då
man skulle vända eller taga ut brödet ur ug-
nen, hade man en särskild spjötka, wmspjötka.

Tunbröd naggades med naga, som bestod av
en bunt hönsfjädrar hopbundna på mitten.

Halvtjockt bröd brukade man pika med en pik.
pikan bestod av en rund träskiva berätt med strågar.
Den var ungefär fem tum i genomskärning och
nyttig förest med handtag. Bullar pickades med
en gaffel.

a. 2

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ang

Landsm. Upps. 2252:9
R. Sjölund, 1929 ÅNG.
Fgl. 16

käken ringhese-ut med bröringeta. Blodbröd
ringfäde man med gröpringeta. ringen voro för-
färdigade av björk och skurna i fyrekantiga taggar

Somliga bakade med spjälken städd på kant
göra en reud träns över kakan, innan den sålles
in i ugnen, för att den skulle gå lättare att
bryta, men den var svårare att grädda så. En
och annan använde också sporre.

Vid rengöring av bakbordet använde man van-
ligen en bordkniv eller också en glasbit.

IV. Varas bröd bereddels.

Här bakades mestadels av korn och råg. I-
bland kunde man blanda ärtor och korn och
baka av, och ibland bakade man ärtbröd av
ärtor enbart.

Vetemjöl användes ej att baka av för gammalt.

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ång

Landsm. Upps. 2252:9
R. Sjölund. 1929. S. JÄLEVAD
ÅNG.

Ten större bondgård kunde man köpa fem skil-
 pund tui jul hos handlaren. Det användes endast
 tui att smälta för välling eller öroppa eller sås
 och ännu längre tillbaka tui "hög mat" åt barnen.
 Då handlarna kommo från Hälsöland vid mark-
 nader, hade de skorpar bakade av vete att sälja.
 Då kunde ungdomen samla sig och köpa ett kvar-
 ter sirap och doppa skorparna i och äta. Det an-
 sågs som en stor lättsakerhet.

x) Man kokade mjölk
 och vispade på den
 med vetemjöl. Det
 var välling användes
 i dihorn att små-
 barn och kallades
 hög mat
 x

Då råden kastades skilde man den i tre
 sorter: främstkastk^äng, m^{el}ak^äng och l^{ät}t^äng
 från kastet togs en del av tui utsäde, en del m^{as}
 man tui gr^öt^mj^öl, vilket man också använde
 av, då man skulle baka h^äd^äsk^äng. Vanligen
 använde man mellankastet tui br^ös^ä. Någon
 gång kunde man använda lättkastet eller m^äd^äng,
 som stannade närmast agarna tui tumbröd, men
 vanligast var, att man malde detta tui fodermjöl

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ång

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund, 1929, S. JALEVAD
 ÅNG.
 Frgl. 16

När det blev missvärt, fick man använda
drösa mjöl. Då man kastade kornet, föll det lätt
taste bland äznen. Under svagar, då det inte blev
någon kaina, blev det mest bara aguar och skal.
Man malde då halm och målden och bakade.
Det var detta, som kallades drösa mjöl.

Man malde aguar också, men då man bakade
av detta mjöl, vart brödet så framt, att man
måtte klappa kakorna med händerna som en
bulle, och ändå vart det som ett mjöl, ty
det var ingen senna. Ibland använde ett av
kok på linfrö att stöpa av, så att de fingo det
att hälla ihop bättre.

Grytmjöllet gick genom skrävverk och kallades
skrädmjöl. På kvannarna kunde man också få
mjöllet siktat. Först skräddes spannmålen, där-
efter maldes den, och ville man ha mjöllet rik-
tigt fint, lät man sikta det. Siktat mjöl

användes till grötmjöl och till helgdagsbröd. De vid rikningen avskilda säen användes till foderämne.

De kräder, som användes vid bakningen voro: spelt, äras, färsksta, kaminer och kuringen.

V. Deg och jäsnings.

Merstadel menar man med deg brödsäme, men man brukar också säga, äs man skall röst-
en-pönkksdeg

På hösten, då man hade mätta, kunde man göra sötbulen. Malt och varmt vatten fick stå och sötna två, tre timmar i en gryta. Sedan satte man grytan över elden och lät den koka, varvid man avredde med litet rågmjöl och saltade en liten smula. Sötbulen breddes på bröd till Sovel och somliga åt strömming till.

Landsm. Upps. 2252:9
R. Sjölund, 1929. S. JÄLEVAD
ÅNG.

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ång

Då man skulle baka knäckebröd stöpte man på
 kvällen lagen fört. Skulle man baka tunnbröd,
 som ej fick stå och jäsa, kunde man stöpa all-
 deles innan man bakade och litet i saucer, all-
 deles som de passade. Men ännu, som skulle jäsa,
 stöptes med en gång. Tre stöpaner användes
 ibland bhåbåna (=vassla), som ansågs nästan lika
 bra som mjölk. Oftast stöpte man i vatten. Då
 man bakade hjäckbröd stöpte man ofta i vört.

Saltet lades i vattnet. jästn, som togs av
 dricka, inhålles, sedan man borjat röra mjöl-
 let i stöpan. På vissa ställen använde man
 surdeg i stället för jäst. Denna hade man tagit
 av vil föregående bakst och förvarat i mjöl.

På morgonen innan man skulle baka litet brö-
 kade man rek-öp-stöpa. Ville man ha vackra-
 re bröd, kunde man ta bättre mjöl än rekka gop-
 den i. Var dagen för litet arbetad, var det den

frön och vnt kärvek. Da mjölet svälde, så
 ate degen blev fastare, sades stöpsan stängna. Om
 det hade varit dåligt torkväder, medan såden
 skulle torka i härsjorna, så att spammalen br-
 git gro, brötne stöpsan.

Dej av kornmjöl var lätäst, var det mer
 rågmjöl, blev degen tynäst. Stöpte man för
 varmt, var degen gäna sieraäst.

I bland brukade man sätta rågmjölet, då man
 bakade höckbröd. Man stöpte då av kokket vät-
 ten och rågmjöl på kvällen dagen innan man
 skulle baka, och där efter fick stöpsan stå och
 sötta över natten. På morgonen dagen därpå
 blandade man den med rågmjöl en smula och
 lade i jästen, varefter stöpsan fick stå och äsa
 mer än dygnet. Dejen fick ej vara för varm, då
 man lade i jästen.

En del använde dej, som de togit av vid

föregående bakst, men mest användes dricks-
 jäst. Man tog bottenströmen ur drickstunnan, då
 drücke var slut. Skade man ej jäst själv, gick
 man till granngården och lånade. Var josten
 gammal, kunde man ny-^ups den genom att
 sätta till litet varmt vatten, mjölk och mjöl
 och låta den stå gjunt till.

VI. Brödsämenets behandling före gräddningen.

Där man hade gote om folk eller en sär-
 deles 'flyt' (= snabb) kavlares eller ville, att det skulle
 gå undan, så att man skulle hinna en fem-
 hundra bröd om dagen, var det vanligen tre sty-
 ken, som hade att baka-^utt och gräda. Det var
 kävhan, snatagan och en som gräde.

Kavlares fick rek-^ups-stöpa och tä-^udel-degan
 Vanligen tog hon till ungefär tio i gången. Des-
 15

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund, 1929. S. JÄLEVAD

ÅNG.

Frgl. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen. Accnr. 2252:9. R. Sjölund, Ång

sa triellades ~~revada~~ och tieplattades med handen
 Genom att man på det sättet tog tie flera
 på en gång och lät dem ligga en stund på
 bakbordet och jura, blevo kakorna jämnare
 och vackrare i kanterna. Di kakan skulle
 kavlas ut, mjölade hon först bordet, varepi hon
 kavlade så, att kakan flyttades en smula. Därpi
 sköt hon den över åt undantagarn. Soreliga kavl-
 re kastade om kakan, men det ansågs som ett
 onödigt stöeri med mjöl, ty det rök alldeles
 förfärligt. Undantagarn naggade mer eller ring-
 lade kakan på bordet. För att den inte skulle
 fastna, lyfte hon den tite och kätte med spjal-
 ken och sopade mjöl under. Därpfer sopade
 hon den med hänsipan, som bestod av en
 hundsvans på en skaft, och kastade den med
 hjälp av spjalken över på fröka med slötsie opp.
 Tunnbrödet, som naggades, måste mjölas ordentligt

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund. 1929. SJÅLEVAD
 ÅNG.
 Frgl. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ång

i början, för än ej kakan skulle följa med naggen. Då kakan var snäv, arbetade man med naggen inifrån och utåt, tills den blev lika stor som fjölen, då den var för vid ute i kanten, började man utifrån. För än hindra att kakan skulle fastna på fjölen, gjorde man en knyck med fjölshakket då och då.

Samma förfaringssätt gällde även köken eller "ringelbröd", som det också kallades, men i stället för naggar använde man då en ringla, varmed man ringlade det. Sombida kunde använda finare ringla och ringla på fjölen med än på bakbordet. Sedan kakan så naggats eller ringlats ^{supades den och} sköts (den) in i ugnen.

Speltbröd bakades ej inne på landet utan av fiskare och sägverksbefolkningen. Speltbrödkakorna gjordes med mjöl. Det, som kom utanför mittet, agära, brukade kastas tillbaka i stöpan.

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ång

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund. 1929. S. JÄLEVAD
 ÅNG.
 Frgl. 16

Med hö^x mö^xte tog man up hö^xke, litet mer på en kant, sållan mitte i kakan. Flagenier-
na kallades det spisbröd. Sedan bakarna bakat ut, ställes de ännu jäsa på brädplankor, som stodo efter väggarna.

Av avskrapet vid bakning gjorde en ork annan äk^xisbrö^x (avkokbröd). Det gjordes med spjälken rutigt, för att det skulle gå lättare att bryta. Gräddades, tills det blev brunt och användes som kaffesurrogat.

Beträffande skrapningen av bakträgen var det ännu gammalt hä^xm (= talesätt), att man hade vänt att få mjöl i det hus, där de trägen skrapades dåligt.

Halvtjockt bröd kavlades först ut till en p^xfär en fjärdedel tunn tjocklek och vidare än en tallrik. Två och två lades sedan i hop med mjöl emellan att stå och jäsa, tills mjölet jäst

Landsm. Upps. 2252:9
R. Sjölund. 1929. SJÄLEVAD
ANG.

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ang

bort och kakorna blevo blåa emellan. Då de skulle gräddas, lade man fjölen på bordet och och brödspjälken över och tog i kantarna på kakan med bägge händerna och drog den över på fjölen. Sedan stöjde man till kakan och tog piken och pike, varpå den smöddes med en i sérapsvåten daggad trasa. och såttes in i ugnen.

VII. Gräddningen.

Då man sköt kakan in i ugnen, fick man vara noga med att inte alltid lägga den på samma plats utan ibland skjute den långt in, ibland strax innanför gapet eller åt sidorna. Gick kakan dåligt av fjölen bildades smörlura och man sade då, att det varit en riktig knövelkåk. Då en kaka bröjde se knottig ut, var det tid att snä den. Den smoddes då med

* Ej smörlura. Närmare förklaring på ordet kunde ej lämnas.

Landsm. Upps. 2252:9
R. Sjölund. 1929. S. JÄLEVAD
ÅNG.

Kopia från Institutet för språk och folkminnen. Accnr. 2252:9. R. Sjölund, Ång

spjälken runt, runt för att den skulle bli
 jämngräddad. I fall man inte hade sopat ka-
 kan ordentligt, innan den sköts in i ugnen,
 bildades bräntfism. Passade man den ej ugg,
 kunde kakan svängas. Om brödet ej tåg-u-s
 och var för lite asa, då det sättes in i ugnen,
 bildades stä-räna. Deen var särskilt fallet med
 mjukbröd. Var snervärman dålig, blev kakan bli
 och hård som flinta, och var det fel på vä-
 värmen, blev den flat och ful och gick inte
 upps.

De kakan inte togs upps sig, ansågs det som
 en fögmärke.

Det var grunge sed, att alla som kom till
 en gård, där man höll på att baka, skul-
 le ha en mjukbröd. Vanligen gräddade man det,
 som skulle ges bort, mindre, så att det skul-
 le vara riktigt mjukt. Att baka bakade

ka ikops dem i två delar. Souliga brukade
 bräcka bröket, särskilt då man bakade till
 sommars för att det ej skulle mögla. Det
 sköts då med spjället ut i ugnen och grädda-
 des ångs. Bräckta man bröket, togs det
 det först efteråt. Ringelbröket brukade man rista
 med en vanlig brökniv mite iten. Tunnbröket sopa-
 des, då det togs ut ur ugnen och veks i fyra
 delar. Då man räknade brödet, hade man ilop-
 det i högar på tjugo kakor. Man bakade om-
 kring trehundrafemtio ringelbröd om dagen. Tunnbröd
 gick fortare, av det kunde man hinna unge-
 fär fyrahundrafemtio på samma tid. De som hade
 gått om utrymme, brukade torka bröket genom att
 lägga ut det på halin, vanligen på vinden i stov-
 byggningen. Souliga förvank brödet på jela i hä-
 berge. En jela bestod av bräder, som vilade på två stänger,
 vilka voro trädde genom krokarna, som voro fastslagna i taket.

Landsm. Upps. 2252:9
 R. Sjölund. 1929. SJÄLEVAD
 ÅNG.
 Frgl. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen, Accnr. 2252:9, R. Sjölund, Ång

IX. Olika bröslag.

De bröslag, som mest användes här, voro t^{sin} bröd och köken eller ringelbröd, som kakorna också på sina ställen kallades.

Tumbrodet var i^{just}. Det var gräddasköken bakades mestadels av kornmjöl och vatten. Användes ad byta ner i t^{at} mjölk och t^u strömming. Till helge kunde man stoppa av mjölk och ta något bättre mjöl ad blanda i.

köken ^(= kakorna, ringelbröd) hade fö^{er} jäsa. Man stoppte ofta av bl^äna (= vassa), vilken ansågs nästan lika bra till stop^{pa}anne som mjölk. Man bakade köken eller tumbrodet för^u kugnen skulle grädda riktigt bra, när den varit eldad ett par dagar. Det ansågs för bättre bröd och användes till smörgåsar, som för gammalt inte vankades varje dag.

Till helge och synnerligt till slätten brukade

de man baka halv^ofvökt-bröd, även kallat kniv-
k^ork^oen. Det bakades av råg, som fick sötna.

Obs Kap VI

Fjökbröd bakades likaså mest till helger och
av sötnad råg. Det stöptes ibland i vört. Utbaka-
des till runda bullar. Av denna deg bakade
man till guld böka och bækren med horn på.
Dessa operades av barnen, som frugo var sin
del, 'ärbuj så länge'

Halvöfvökt bröd och fjökbröd kallades mjukbröd
och var hälsbröd.

I timmerkojorna bakades ett slags paltliknande
bröd, kallat g^oh^okänka. Man gjorde en hård deg
av rågmjöl och vatten, som ej fick jäsa. Så elda-
de man upp 'öppen spisen', tills den blev rik-
tigt het, och tog därpå blickar av degen och
kastade mot la^oh^ola, där de fastnade. När de
voro gräddade, föles de ner. Man åt dem
som ett slags rågbullar med smör eller strömming.

kanale = fru pp.

Landsm. Upps. 2252:9

R. Sjölund. 1929. SJÄLEVAD

ÅNG.

Frgl. 16

till.

blåkrisken bakades helst av svinblod men också av fårblod. blån utsåddes till ungefärligen hälften med vatten och något dricka. Oftast bakades man av rågmjöl men kornmjöl kunde också gå för sig. Man brukade lägga salt och kummin i blåkriskestöpa, somliga även fjäder. Jäst ihålls, men man lät ej stöpan jäsa länge. Blodbrödet bakades efter det andra brödet. Det var urog, äro man ej hade släckt värme, ty det fick ej bli det minsta bränd. Ringlades med gräspringer, lika tjockt som ringelbröd. Kakorna ristades. Torrades och förvarades som det andra brödet.

Folketro och folkedei rörande bröd och bakning.

Gick en kaka sönder, då någon kom in, där man bakade, brukade man säga, att denne var kyrksnät. Fann man en kongryn i en kaka skulle man lägga det ovanför dörren i bryggstugan, om man ville veta, vad ens tillkommande skulle heta. Han skulle heta som den förste, som kom in.

I fall sista kakan blev mindre än de andra, var det uttal 'bramärke'. Skämtsamt brukade man då säga: "Du fick pajken, du!"

Om man sköt sönder kakan, då man skulle baka den på fjölen med spjeken, skulle man få höra om en bänjant (= flicka med barn), innan nästa gång man skulle baka.

Då det bakades i en gärd, brukade pojkar komma och hälsa på flickorna i bryggstugan. Och riske (= regna), så det var inte likt regnting.

Landsm. Upps. 2252:9
R. Sjölund, 1929. S. JÄLEVAD
ÅNG.

Figt. 16

Kopia från Institutet för språk och folkminnen. Accnr. 2252:9. R. Sjölund, Ång

Då brukade man bland annat roa sig med att
 baka kärlekskakor. De bakades av tumberöddeg
 med råttan^x. Kavlas med slätkevel. De gjordes un-
 gefär två decimeter stora och mycket tunna. Man
 lade gjätkan mitte över och märkte med eis kol-
 nt kontrakterna. Den sida, som föste opp sig
 mer, var mer kär. Toq kakor kops sig bra, skal-
 le de bli rika, och varit det många svarta fläckar
 betydde det, att de skulle få många barn.

Saggsman: Fmt. Anna Näsholm, Tjern född i Väs-
 tanjö Själevad 1856.

Rykskvaktarenskan Maria Tjernsten, Själevad född i Västernäs 1857.

gårdsäg. Jonas Sjölund, Hönets född i Domjö 1869

fmt. Kajsa Greta Redin, Stensland född i Stavsen, Åmud-
 sjö 1846.

Själevad den 31.7.1929
 Rode Sjölund